

ΠΑΡΘΕΝΩΝ

ΕΤΟΣ Α'.

Νοέμβριος

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ Θ'.

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ

ΝΕΡΑΪΔΕΣ

Ἄι Νεράϊδες, ώς καὶ τὸ ὄνομα αὐτῶν δεικνύει, ἐκ τῆς λέξεως νερὸν παραγόμενον¹, εἰσὶ θεότητες τοῦ ὑγροῦ στοι-

1 Ἡ λέξις αὕτη ἀπαντᾶται παρὰ Σοφοκλεῖτ ἐν ἀποσπάσματι, διασωθέντι ἐν τῷ μεγάλῳ Ἑταμολογικῷ :

Πρὸς ναρὰ δὲ κρηναταχωροῦμεν ποτά.
τὸ μέγα ἑταμολογικόν (σ. 597, 43) ἔχειν «Ναρὸν τὸ ὑγρόν... καὶ ταῦς ἡ συνήθεια τρέψασα τὸ αἴτιον, λέγει νερόν» πὴν δὲ ἐν χρήσει ἡ λέξις αὕτη παρὰ τοῖς βούλαντινοῖς. — (Du Cange, glossarium ad script. med. et infim. Graecitat. s. v. νερόν. — Περὶ τῆς λέξεως ταύτης βλ. Du Fresne du Cange, l. e. καὶ Glossarium ad scriptores med. et inf. Latinitatis s. v. Nero. — Memoires de Γ' Académie des Inscri-

*χείου εἰς ἄλση καὶ ῥυάκια ἡ ἐν γένει
εἰς ὑγρὰ μέρη διαιτώμεναι², ὅπως παρὰ
τοῖς ἀρχαίοις αἱ Νύμφαι ἐνομίζοντο ὅτι
ἐνέμοντο τὰ ἄλση καὶ τὰς κρήνας καὶ*

*ptions et des belles lettres (ancienne série.)
t. XXXVIII Histoire p. 63. — Κοραν, "Απ-
κτα t. IV. σ. 349. — Lobeck, Phrynicus,
p. 42. — Lüdemann, Neugriechisches Gram-
matik. Leipzig. σ. XVI. — Kind, Neugrie-
chisches Volkslieder ἐν Ικεν, Eunomia. τ.
III. σ. 113—114. — Iken, Beiträge zur bes-
seren Kentniss des heutigen Griechenlands.
σ. XIII. — Όμοιως ἡ ἀρχαία λέξις Νύμφη
φαίνεται οὖσα τῆς αὐτῆς φύσης μὲ τὰς λέξεις νί-
πτω, νιφάς, νέφος, νεφέλη, νύβες,
νεβυλα, νίχ, νίνις. (Maury, Histoire
des religions de la Grèce antique. t. I p. 456.)*

*2. Πρὸς Pouqueville, Voyage en Grèce. livr. IV ch V. «Les Tures, ainsi que les
Grecs, ont un respect particulier pour les
fontaines ; et ils ne chantent plus les nymphes,
filles des sources, et protectrices des fleuves ;
ils ne révèrent encore comme des dons spon-
tanés des génies bienfaisants, — βλ. καὶ αὐτ.*

τὰς πηγὰς τῶν ποταμῶν¹. Κατοικοῦσι δὲ εἰς ὑγρὰ σπήλαια, Νεραῖδόσπηλα ἐκ τούτου ἀποκαλούμενα². Ἡ δοξασία αὕτη, ἐκ τῆς ἀρχαιότητος διατηρηθεῖσα³, δεικνύει δτὶ ή τῶν Νυμφῶν λατρεία ἀνήκει εἰς τὰς πρώτας περιόδους τῆς Ἑλληνικῆς θρησκείας, διότι παρ' ἄπασι τοῖς ἔθνεσι κατ' ἀρχὰς οἱ θεοὶ λατρεύονται εἰς σπήλαια⁴, η εἰς ὑψηλὰ

t. VI. p. 151. La nature s'offre également aux Grècs d'innombrables illusions. Si les Graces et Venus, couronnées d'anémones, ne se jouent plus au bord des fontaines, elles y sont remplacées par d'autres qu'on nomme Négarides (sic) ou Aneraïdes.

¹ Τιτζ. Γ, 7. — Οδυσ. P. 240. — Servius, ad Vergil. Ecl. VII. 21. — Heyne, Variae lectiones et observat. in Homer. t. VIII. p. 7. — Vossius, de Origine et progresso Idolol. II c. LXXV. p. 262. — Lomerius, de Lustrat, vet. Cent. p. 474 ss (ed Ultraj 1684) — Muncker, καὶ Verheyk, ad Anton. Liberal. κ. 34. σ. 265. ed. Koch. — Hermann, Opuscula. vol. III. p. 291.

² Χούρμοις. Κρητικ. σ. 99. — Wachsmuth, Das alte Griechenland im neuen. σ. 30. — Baird, Modern Greece. σ. 289 (Κηφισιά, παρὰ τὰς Ἀθήνας). — Σημειώσον δτὶ πολλαὶ θέσεις συχναζόμεναι (hantées) ὑπὸ Νεράϊδων, κατὰ τὰς προλήψεις τοῦ λαοῦ, λαμβάνουσσιν ἐξ αὐτῶν τὰς ὄνομασίας των· ως Νεράϊδαί μνη, Νεράϊδοι λάγκαδοι κλπ. — Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ ἐν Γαλλίᾳ, πολλὰς δὲ τοιαύτας θέσεις ἀπαριθμεῖται Μaury (en Revue archéologique 1848 p. 364) ως ἐπὶ παραδείγματι chateau des fées, le pont des fées, la Breuchette des fées, les hautes fées (εἰκεταμένα λειβάδια μεταξὺ Λλσατίας καὶ Λούρου), la Haye aux fées, fontaine aux fées le caveau des fées. κλπ. Bl. οσαύτως Maury, Les fées au moyen âge p. 46—47. — Magasin pittoresque. 1839 p 373.

³ Αντραὶ νυμφῶν ὑπὸ πολλῶν ἀρχαίων συγγράψαντες άναφέρονται. (βλ. πρὸ πάντων Πορφύρ., π. ἀντρ. νυμφῶν. κ. 8)

⁴ Cicer., de haruspic. respons. § 13. — Τπὸ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων άναφέρονται πολλὰ σπήλαια, ἐν οῖς ἐλατρεύοντο διάσοροι θεότητες. ως ἀντρον Διός ἐν Κρήτῃ (Πορφύρ., ἀντρ. νυμφ. 20. — Πλάτων, Νομ. Α. 4. τ. II. σ. 6256 St.) Διονύσοις ἐν Νάξῳ. (Πορφύρ., αὐτ.,) Διάκητρος ἐν Αρκαδίᾳ. (Παυσαν., VIII μέ. 4). Ρέας ἐπὶ τοῦ θαυμαστοῦ ὅρους (Παυσαν., VIII. λεγ'. 2). Πανός καὶ Νυμφῶν ἐν Παρνασσῷ (Παυσαν., X. λεγ. 5) κλπ. — Παρὰ πολλοῖς δὲ ἀγροῖς λαοῖς ἔτι καὶ νῦν νομίζεται δτὶ οἱ θεοὶ ταῖς πατέρων εἰς σπήλαια (Fitzroy,

μέρη. ⁵ O Pashley ὑποθέτει δτὶ τὴν εἰς τὰ σπήλαια λατρείαν τῶν Νυμφῶν ἀντικατέστησεν ή Παναγία η Σπηλιώτισσα¹. εἶναι δὲ τοῦτο ἐν μέρει πιθανὸν, καθ' ὅτι σπήλαια εἰς παρεκκλήσια διεσκευασμένα ἀπαντῶσιν ὅπου καὶ πηγαὶ λαμπτικῶν ὑδάτων. Καὶ τοῦτο διότι η χριστιανικὴ θρησκεία, ως ἀλλαχοῦ ἐκτενέστερον θὰ διαλάβωμεν, προσπαθοῦσα νὰ ἐκριζώσῃ καὶ τὸ ἔσχατον τῆς πολυθεῖας λειψανού, ἀντικαθίστα τὰ ἀναπολοῦντα τὴν ἀρχαίαν θρησκείαν ἀντικείμενα διὰ χριστιανικῶν.

⁵ Εκτὸς τούτου κατοικίας τῶν Νεράϊδων νομίζονται τὰ δρη, οἱ ἔρημοι τόποι², αἱ ἀπρόσιτοι φάραγγες³, καὶ ἐν γένει

Narrative of the surveying voyage of Adventure and Beagle. τ. II. σ. 161.) — Περὶ δὲ τῆς ἀρχαιότητος τῆς λατρείας τῶν Νυμφῶν, τῆς βαθυτέρου ἔξελειψεν ἐν Ἐλλάδι, παραθέτομεν τὴν γνώμην ἐπιφανοῦς μυθολόγου τοῦ Alfred Maury (Histoire des religions de la Grèce antique. t. I. p. 458.—459.) « De même que, dans l' Inde, le culte des eaux alla en s'affaiblissant et fut graduellement effacé par celui d'autres divinités, en Grèce les nymphes perdirent peu à peu la place importante qu'elles avaient dans le Panthéon. Elles furent réduites à être des divinités locales, présidant surtout aux eaux minérales, objets de la devotion de quelques laboureurs, adorées par les populations simples de l' Épire et de l' Arcadie. En certains lieux cependant leur culte demeura associé à celui des grands dieux... aux temps homériques, ces déités des fleuves et des humides prairies étaient déjà descendues au rang secondaire des génies topiques. » Περὶ τῶν σπήλαιών ιερῶν ταῖς νύμφαις η ἐτέροις θεότηται βλ. Krause, Deinokrates. 4863 σ. 36 κα.

¹ Πρόλ. Pashley, Travels in Crete vol. I. p. 89. — Χούρμ., Κρητικ. σ. 67. « Μεταξὺ τοῦ ἀγίου Βασιλείου εἰς Χούδεσσι (ἐν Κρήτῃ) ἐντὸς φαραγγώδους διόδου ὑπάρχει σπήλαιον, ἐνθα εἶναι ὁ ναός τῆς Θετόκου, Σπηλιώτισσας λεγομένης. »

² Pashley. Travels in Crete. vol. II. p. 244. — Περὶ τῶν ἔρημων τόπων, νομίζομένων κατὰ τὸν μεσσίνοντα ως κατοικίας τῶν δαιμόνων βλ. Maury, Essai sur les légendes pieuses du moyen âge p. 53. 54.

³ Πρόλ. Πανόρ. t. IV. σ. 447. « Εν Μήλῳ ὑπὸ τὸν Τράχηλον πρὸς ἀνατολὰς κεῖται ὁ Φοράδος πόταρος γκράδρα ἐπίφοδος; εἰς τὰς προλήψεις τοῦ λαοῦ, ως οὖτα τὸ καταφύγιον τῶν

πᾶς τόπος παρουσιάζων ἔκτακτόν τι φαινόμενον¹. «Ο Νεραΐδός πηλος, διηγεῖται ο Χουρμούζης², εἶναι σπήλαιον κάτωθεν τῶν Κάτω Ἀστραχιῶν (χωρίου Κρήτης), ὅθεν ἐξέρχεται ὑδωρ ἀρκετὸν, καθαρὸν καὶ ψυχρόν. Μυθολογοῦντιν οἱ χωρικοὶ ὅτι εἰς αὐτὸν κατοικοῦν Νεραΐδες, καὶ ὅτι ὅταν τὰ ὕδατά του ἐξέρχωνται θολὰ (τὸ ὄποιον συμβαίνει ὅτε γίνεται βροχὴ ῥαγδαία), τότε λούονται αἱ Νεραΐδες· κάθε δὲ 8—10 ἔτη στερεύει ὄλμηγον, καὶ ἔπειτα (λέγοντες) ἐξέρχονται μὲ τὸ ὑδωρ πορτογάλια μὲ πορτογαλόφυλλα.» Ομοιος παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ρωμαίοις ἦν ὁ domus Albuneae resonantis³, νῦν grotta di Nettuno⁴, ἡ la Cascata⁵, καλούμενος, ὅπου τὰ ὕδατα τοῦ Ἀνίωνος ποταμοῦ καταπίπτοντα παράδοξον ἀπετέλουν ἥχον. Οὕτω καὶ ἐν Γαλλίᾳ οἱ χωρικοὶ ἐνόμιζον ὅτι τὸ σπήλαιον Chablais πλησίον τῆς Risaille κατοικεῖται ὑπὸ Fées, ἔνεκα τῶν ἐν αὐτῷ σταλακτιτῶν⁶).

Διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν αἱ Νεραΐδες νομίζονται κατοικοῦσαι ἐξαιρέτως εἰς πηγὰς ἰαματικῶν ὕδατων, ὅπου προσέρχονται οἱ θέλοντες νὰ θεραπευθῶσιν ἐν σιγῇ καὶ μετὰ φόβου, ἵνα μὴ αἱ Νεραΐδες τοὺς καταστήσωσιν ἀφώνους⁷). Εἴτε τι δὲ ἄντρον Μπουρίνον πλησίον τῆς Κοζάνης ἐν Μακεδονίᾳ οἱ ἐγχώριοι πιστεύουσιν ὅτι τὸ ἐν αὐτῷ σαλάζον ὑδωρ Καλοκεράδων (φεντασμάτων) ἵστως τῶν παρὰ τοὺς ἀρχαίοις Δρυάδων.»

1) Πανδωρ. αὐτ.—«Ἐπι ἀνατολικῶτερον κείνεται τὰ Νύχια, οὗτα κληρέντα, ως ἐκ τῶν τραγίων αὐτῶν λιθῶν, οἵτινες ἀμφάκιοι σθίνεντες ῥήγνυνται εἰς τεμάχια παραπλήσια μὲ δινύχια. Εἶναι δὲ καὶ αὗτος ἐπίφοδος εἰς τὰς προλήψεις τοῦ λαοῦ, ὡς φοιτώμενος ἀπὸ Ἀνεραϊδες.»

2 Χούρμουζ., Κρήτικά σ. 69.

3 Horat., Carm. I. vii. 12.—πρβλ. Vergil, Aen. vii, 83.

4 Nibbyus, Viaggio p. 164.—Orellius, ad Horat. I. c.

5 Gessnerus, ad Horat. I. c. (1754 σ. 19.)

6 Voltaire, Dictionnaire philosophique. art. Coquilles. (Τὸ ἄρθρον τοῦτο ἐλλείπει ἐκ πολλῶν ἐκδόσεων.) Ηεργράφην τοῦ σπηλαίου τούτου βλ. ἐν Collin de Plancy, Dict. infernal. I. III p. 28.

7 Χασιώτης, ἐν Χρυσαλλ. τ. III σ. 44.

προέρχεται ἐκ τῶν μαστῶν τῶν ἐκεῖ κατοικουσῶν Νεραΐδων, καὶ ὅτι τὸ ὑδωρ τοῦτο θεραπεύει πᾶσαν νόσον. Διὰ νὰ λάβῃ δέ τις ἐξ αὐτοῦ πρέπει νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸ ἄντρον κρατῶν πρασίνην λαμπάδα, νὰ πληρώσῃ ἀγγεῖόν τι ἐκ τοῦ ὕδατος, καὶ ἀφοῦ ἀφήσῃ τεμάχιον τοῦ ἐνδύματός του, νὰ ἀναχωρήσῃ, χωρὶς νὰ φοβηθῇ τὰς φωνὰς καὶ τὴν ταραχὴν, ἷνθι ἡλίθιος, καὶ ἀκούσῃ, καὶ χωρὶς νὰ στρέψῃ ὀπίσσω, διότι ἄλλως καὶ αὐτὸς καταντᾶ ἡλίθιος, καὶ τὸ ὑδωρ οὐδεμίαν ὠφέλειαν παρέχει. Οἱ ἀρχαῖοι ὄμοιως ἀπέδιδον εἰς τὰς Νύμφας τὴν ἴδιότητα πολλῶν ιαματικῶν ὕδατων¹), καὶ ἐν Γαλλίᾳ ὄμοιως οἱ ὄρεινοι τῆς Auvergne κάτοιτοικοι ἀποδίδουσι τὴν ιαματικὴν ἴδιότητα τῶν μεταλλικῶν ὕδατων τοῦ Maralle-Quaire εἰς τὰς Fées²).

Τὰς τοιαύτας πηγὰς τῶν ιαματικῶν ὕδατων ὁ χριστιανισμὸς, θέλων νὰ καταστρέψῃ ἵσως τὴν περὶ Νεραΐδων δεσμούμονίαν, μετέτρεψεν εἰς ἀγιάσματα ἀφιερωμένα εἰς τὴν Παναγίαν ἢ τοὺς ἄγιους Ἀναργύρους ἀντικαταστήσαντας τὰς ιαματικὰς θεότητας τῶν ἀρχαίων³). Οὕτω τὸ ὑδωρ τῆς Κασταλίας θεωρεῖται ως ἀγίασμα⁴), ως ἐ-

1) Παυταν., V, σ'. 6. «Ἐστι δὲ ἐν τῷ Σαμικῷ σπήλαιον οὐκ ἀπωθεν τοῦ ποταμοῦ, καλούμενον Ἀνιγρίδων νυμφῶν· δέ δ' ἀν ἔχων ἀλφὸν ἡ λεύκην ἐς αὐτὸν εἰσέλθῃ, πρῶτα μὲν τὰς νύμφας εῦξασθαι· καθέστηκεν αὐτῷ, καὶ ὑποσχέσθαι θυσίαν ὃποιανδή τινα· μετὰ δὲ, ἀποσμήχει τὰ νοσοῦντα τοῦ σώματος, διανηξάμενος δὲ τὸν ποταμὸν, ὄνειδος μὲν ἐκεῖνο κατέλιπεν ἐν τῷ ὕδατι αὐτοῦ· δὲ δὲ ὑγιής τε ἀνεισι καὶ ὄμοχρους.» αὐτ. VI, κθ. 4. «πηγὴ δὲ ἐκδιδούσσα ἐς τὸν ποταμόν, καὶ νυμφῶν ἐστιν ιερὸν ἐπὶ τῇ πηγῇ... λουομένοις δὲ ἐν τῇ πηγῇ καμάτων τέ ἐστι· καὶ ἀλγημάτων παντοίων ιάλατα.»

2) J. A. Bouillet, Tablettes historiques de l' Auvergne, t. II. p. 585. — Εἰς πολλὰ μέρη τῆς Εύρωπης τὰ μεταλλικὰ ὕδατα ἡσαν ἀφιερωμένα εἰς τὰς fées καὶ ἐνομίζονται ἀναβρύνοντα ὑπὸ τὴν μαγικὴν αὐτῶν ῥέσσων (Maury, Les fées au moyen âge. p. 27.).

3) Ἐν Κύπρῳ, ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ ἀγίου Βαρνάβα, ὅπου καὶ ὁ τάφος αὐτοῦ ὑποτίθεται, εἰσὶ μεταλλικὰ ὕδατα, θεωρούμενα ὑπὸ τοῦ λαοῦ ως ἀγίασμα. (Ross, Reisen auf den Griechischen Inseln, 1852 t. IV. σ. 418)

4) Bartholdy, Bruchstücke zur näheren

πίσης καὶ ἡ ἐν Ἀνδρῷ θαυμασία τοῦ Διουνόσου πηγὴ ἡς τὰ ὕδατα μετεβάλλοντο ἡμέραν τινὰ τοῦ ἔτους εἰς οἶνον¹⁾, μετετράπη εἰς ἄγιασμα ἀφιερωμένον εἰς τὴν Παναγίαν²⁾.

Αἱ Νεράϊδες ἀποτελοῦσιν ἔτερον κόσμον (πλάσι), ως τὸν τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ τούτου ἀνώτερον³⁾. νυμφεύονται καὶ λαμβάνουσι συζύγους ἀρρένα πνεύματα Νέραϊδος καλούμενα⁴⁾. Ἡ περὶ ὑπάρξεως ἀρρένων Νεράϊδων δο-

Kenntniss des Griechenlands σ. 230. — Voyage en Grèce. tr. franc. t. I. σ. 178.)

4 Παυσαν., VI, κε' 4. — Φιλοστρατ., Εἰκον. I. 25. — Plin., II. N. 41. 103. 106.— XXXI, 43.

2 Ross, Reisen auf den Griechischen Inseln σ. 22. Γενικῶς περὶ ἀγιασμάτων βλ. Tournefort, Relation d'un voyage du Levant. t. I. p. 500. — Ricaut, Histoire de l'Eglise Grecque. p. 366 — Elssner, Neueste Beschreibung derer griechischen Christen in der Turkey. 1737 σ. 304. — Τὰ ἀγιάσματα πέρισκονται εἰς μεμονωμένα καὶ φοραντικά μέρη, ἀφιερωμένα εἰς ἅγιον, ἀναλογοῦντα πρὸς τὰ γεννῖ loci τῶν ἀρχαίων. Οὕτως ἡ ὑπὸ Όμήρου περιγραφούμενη πηγὴ Ἀρέθουσα ἐν Ίούκῃ νομίζεται νῦν ἄγιασμα (Douglas, An essay on certain points of resemblance between the ancient and modern Greeks. σ. 61—62.)

3 Πολλὰ; περὶ Νεράϊδων πληροφορίας ἔχουσα περὶ γραίας μαγιστης, ἐν τινι χωρίῳ τῆς Μεσσηνίας, ἡτις μοὶ διηγεῖτο ὅτι ἐν φαντασίᾳ πόρει ἔγκυος εἰς ὄρος τι τὴν ἥρπαστη στήρος Νεράϊδων καὶ τὴν μετέφερεν εἰς τὴν οἰκίαν της, ὅπου τῇ ἔδωσαν περισπτον, δι' οὗ πολλὰς νὰ θεραπεύῃ νόσους. Ἡ αὐτὴ μοὶ περιέγραψε καὶ τὴν καλλονήν τῶν Νεράϊδων τὴν δὲ περιγραφὴν τῆς ταύτην κατωτέρω ἀναφέρω. — Μὲ τὴν ιστορίαν τῆς μαγιστης ταύτης ὅμοία εἶναι ἐπέρχεται μεταποιητὴ περὶ τῆς χωρικῆς Jeanette Abadia. Τὴν νεάνιδα ταύτην, κοιμωμένην εἰς τὴν οἰκίαν της, ἐν Silboure τῆς Γασκωνίας, τὴν ἥρπαστην ὁ δαίμων, ἐν φογονεῖς της ἥσαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, τὴν ἔφερεν εἰς τὸ Sabbath καὶ τὴν ἔκαμε μάγιστραν ἀκολούθως τὴν ἐπανέφερε σῶσαν εἰς τὴν οἰκίαν της. (P. Delancre, Tableau de l'inconstance des démons. livr. 2. disc. 1.) — Προσέτι ἐπὶ τῆς αὐτῆς βάσεως στηρίζονται: αἱ ιστορίαι τῶν μαγιστῶν ἀπεργομένων εἰς τὸ sabbat.

4 Νέραϊδος ἐν ἀνεκδότῳ πάραλλαγῇ τοῦ παρὰ Hahn ὑπ' ἀριθ. 66 παραμυθίου. — Νεραϊδόποιοι ἀναφέρονται: ἐν ἐπέρφατῳ ἀνεκδότῳ⁵⁾ Ηπειρωτικῷ παραμυθίῳ (οἱ ἐν Κανοστοντινούπολει φιλολογικὸς σύλλογος: τ. III.) Νεραϊδάκι: ἐν Κρητικῷ (Pashley, Travels in Crete. vol. II σ. 246.)

ξαστα, ἄγνωστος κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, φαίνεται ὅτι προῆλθεν ἐκ συγχύσεως, συνήθους ἄλλως τε εἰς τὸν λαὸν, τῶν περὶ Σατύρων καὶ Νυμφῶν μυθολογημάτων· διότι ἐν τῇ ἀρχαὶ ἐλληνικὴ μυθολογίᾳ φαίνεται σχέσις τῶν θεοτήτων τούτων¹⁾, ἡτις σαφέστερον ἐκδηλούται ἐν τῇ Λατινικῇ, καθ' ἣν αἱ Fatuae (νύμφαι) ἡσαν σύζυγοι τῶν Φαύνων²⁾. Εἰς τοῦτο δὲ οὐκ ὀλίγην ἐπιρροὴν πιθανῶς ἔσχεν ἡ περὶ ὑπάρξεως ἀρρένων καὶ θηλέων δαιμόνων πρόληψις, ἡτις ἐβραικὴ οὖσα διεδόθη μετέπειτα ἐν Εὐρώπῃ κατὰ τὸν μεσαίωνα³⁾.

Εἰς τὴν δοξασίαν ταύτην ἀναφέρεται καὶ ἡ ἐπομένη Κρητικὴ διηγησις δημοσιευθεῖσα καὶ μεταφρασθεῖσα ὑπὸ τοῦ Αγγλου περιηγητοῦ Pashley⁴⁾.

«Μία φόλα^{*)} μοῦ ἔκαμε νάκλι^{**)} ἔνας ἄνθρωπος δπως ἡσασι παγομένος δύο ἄνθρωποι τοι τὰ ψηλότερα Βουνά, δπου κατοικοῦσιν ἀγρίμια· καὶ ἐκεὶ ἀκούσασι τραβάλιον^{***}) πολὺ, καὶ ἐθαρρέψασιν δπως νὰ ἡσαν ἄνθρωποι διὰ νὰ φορτώσωσι χιόνι, διὰ νὰ τὸ πάγουσι τοι τὰ Χανιά. Καὶ ἀπ' ἣν ἐσιμώσασι κοντήτερα ἄγροικοῦσι βιόλαις, καὶ λύραις καὶ ῥογήσιμα παιγνίδια, καὶ δὲν εἶχαν ποτὲ ἡκουσμένα τέτοια παιγνίδια· διὰ τοῦτο, ἐγνώρισαν καὶ αὐτοὶ δπως δὲν ἡσαν ἄνθρωποι, ἀρράδησαν δαιμονικὸ συνέδριον· καὶ τοὺς θώρουσι, καὶ πέρνουσιν ἀπὸ κοντὸ διάζημα ἀπὸ ἐκεὶ ἀπὸ ἐκάθοντο, μὲ ρογιοργῆς^{****}) φορέματα, καὶ ἀρροι μὲ ψαρὰ

1 Πρόλ. ἐκτὸς πολλῶν ἄλλων καὶ Preller, Griechische Mythologie. τ. I. σ. 450.

2 βλ. Angelio Maiο, Classicorum auct. e cod. mss. Vatican. τ. III. τῆς μυθολογίας. I. βιβλ. 3 κεφ. 227. «Quidam deus Fatuus, ujus uxor Fatua, idem Faunus et eadem Fauna.» βλ. καὶ Mauroy, ἐν Revue archéologique. 1843. p. 163. — Pröhler, Römische Mythologie. μερ. IV κεφ. 4.

3 Bartolocci de Celeno, Bibliotheca magna rabbinica. Roma 1675. τ. I. p. 207. κε. βλ. καὶ Φελλ., περὶ ἐνεργ. δαιμόνων σ. 70.

4 Pashley, Travels in Crete. vol. II p. 232—234.

* Φορά ** διήγησις λ. Τοσκανή. *** θόρυβον λ. Ιταλική Travaglio. **** λογισμὸν λογῆς παντοειδῆς σημειωτέον ὅτι ἐν Σφακίοις τὸ λ. προσέρεται ως ρ.

ἄρογα, ἄρροι μὲ ρογῆσιμα, καὶ τοὺς ἔδειξεν ὅπως ἡσασι καὶ γυναικες καὶ ἄνδρες, πεζοὶ καὶ καβαλλάροι, πλῆθος πρᾶμμα¹⁾. καὶ οἱ ἄνδρες ἡσασιν ἀσπροὶ ώς τὰ περιστέρια, καὶ αἱ γυναικες πορρὰ ὠραίαις, ώς αἱ ἀκτίνες τοῦ ἥλιου· εἶδασι καὶ ἐβαστοῦσαν ἔνα πρᾶμμα ώς καθὼς καὶ βαστοῦντι τὸν ἀποθαυμένον νεκρόν, μεταύτως ἀποφάσισαν καὶ αὐτοὶ τὰ τοὺς βαρέσουσι κάμμιαν μπαρουτιά, ἀπ' ἣς ἐμπρὸς περάσαντι εἶχαν καὶ ἔνα τραγοῦδι ἀκουσμένο, καὶ ἐλέγασιν ὅπως

Νύφην πᾶντα πάρωμε, νύφην κύραν
ἀπὸ τὸ κρημνισμένο, νύφη μοναχήν.

καὶ ἀποφασίσασι καὶ τέλη ἐπαιξασι μιὰ μπαρουτιά· διὰ ταύτως καὶ αὐτοὶ ἐφωνάξασι, οἱ προσθινοὶ μιὰ φωνὴ «τί εἶναι;» καὶ οἱ ὄπισινοὶ ἀποκριθῆκαν, «Τὸν γαμβρό μας ἐσκοτώσασι, τὸν γαμβρό μας ἐσκοτώσασι,» καὶ ἔκλαιγαν, καὶ ἐφωνάξασι καὶ ἐφύγασιν^{2.)}

Αἱ Νεράγδες θεωροῦνται ὠραιόταται^{3.)}

1) Pr. Holland., Acta sanctorum 31 jul. a. 287 b. «et ecce, videt (sanctus Germanus) multitudinem daemonum in mensa, in forma hominum et mulicrum venientem.»

2) Bł. καὶ Αντωνίαδ., Κρητηῖδα σ. 119 — 120.

ἴσσει λύρας καὶ αὐλοῖς ἀρμονίαν,
καὶ ἄλλων ὄργανων ποικίλων ἀκούων· καὶ εἰς ἕππους
[παμπόλλους,]
ἔχοντας γρῦπα παντοτον, λευκὸν ἔρυθρὸν καὶ
βλέπω λαμπρούς, νεαγίας, ἀρσιούς ώς λέπτψις
[ήλιοι,
οὓς ἡκολούθουσιν γυναῖκες λευκῇ καθὼς πλάξ ἐκ
μαρμάρου,
ττσον μεγάλα τὸ σῶμα ὅπόσον τῆς λεύκης τὸ
μήκος·
κλίνην δὲ μὲ ἄνθη πολλὰ κοσμημένην ἐκύμιζον,
[οὕτω
λέγοντες· «Νόμοιν, εἰς ὅρος κρημνῶντες ἡμεῖς
[ἀναβάντες,
νύμφην θ' ἀγάγωμεν, ἦδη νυμφίον φαιδρὸν ὁδη-
[γοῦντες.»

Τρέμων δὲ ἐγὼ τότε τείνω τὴν χεῖρα, καὶ πῦρ
[μετὰ σφείρας
βάλλω, τὴν κλίνην σκοπεύσας μὲ μέγχ πιστόλιον
[οὕτω
φεύγοντιν οἱ δαίμονες πάντες· κραυγαὶ δὲ ἀπηχού-
[σι καὶ γόρι,
ταῦτα ὀπιλούντες.» Φεῦ! ἔχουν ἡμῖν τὸν νυμ-
[φίον φονεύσει.

3) Pashley, Travels in Crete. vol. II p. 215.

βαθύκολποι, μὲ ὀφθαλμοὺς ἀμυγδαλωτούς· ἐπὶ τῶν ὄμοιων τῶν κυματίζει μακρὰ μελανὴ κόμη, λευκὴ δὲ ποδήρης ἐσθῆται, ἀναδεικνύει καταφανεστέραν τὴν ὠραιότητά των, προσθέτουσα καὶ τὸ φανταστικόν^{1).} Αἱ νύμφαι ἐξεικονίζοντο ὠραιόταται καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαῖοις, παρ' οὓς συνήθης ἡ προσφώνησις Νύμφη ἀντὶ ὠραία²⁾· ὅπως παρὰ τῷ καθ' ἡμᾶς λαῷ ἡ λέξις Νεράγδα εἶναι ἐν χρήσει πρὸς ἔκφρασιν μεγάλης ὠραιότητος^{3).}) Ομοίως ὠραιόταται ἐνο-

1) Γονατίζεις ἀσπρόφρος: λέγει ὁ λαός. Οὗτος ἡ γερμανικὴ λέξις, elbe (fées) φαίνεται παραγομένη ἐκ τῆς λατινικῆς λ. alba (λευκή). — Αἱ fées, κατὰ τὰ περὶ αὐτῶν μυθολογήματα, νομίζονται ὅτι ἐπιφανονται λευκά ἐνδεδυμέναι (H. Lepage, Le département de la Meurthe. τ. II. σ. 6. — Mauvy, Histoire des grands forêts de la Gaule. p. 480). Ἐν δὲ τῇ Βρεττανίᾳ πιστεύουσιν ὅτι ὑπάρχουσι λευκαὶ κυρίαι. I. v. andières η Chanteuses de nuit παλούμεναι, αἵτινες ὑπὸ τὸ φῶς τῆς Σελήνης πλένουσι τὰ πανικά των εἰς ἀπομεμαρυσμένας πηγὰς, καταναγκάζουσαι τοὺς διαβάτας νὰ τὰς βοηθῶσι. (Collin de Plancy. Dictionnaire infernal t. III. p. 33).

2) Θεοκριτ., γ. 49.

3) Οὗτος εἰς τὰ δημοτικὰ δημάται.

Σύπνα τοῦ ἔρωτος παιδὶ τῆς Λανεράγδας γέννα.

(Tomaseo, Canti popolari. III σ. 105. — Passow, Carm. pop. p. 546. ἀρ. 652. 653. — Διανοτράγουδα, ἔκδ. Τεφαρίκη 1848. σ. 108. 109.)

Οντας νυμφῆς καὶ στολισθῆς κόρη τῆς Κοριατίνσου¹⁾
σὰν Λανεράγδα φαίνεται..

(Tomaseo, σύτ. — Passow
p. 549 ἀρ. 105.)
ἡ ἀμμορφὴ τῶν γυναικῶν καὶ δὲλων τῶν Λανεράγδων.
(Διανοτράγουδα. σ. 76.)

Νεράγδα εἶται· τὸ κοριτὶ καὶ ἀτέστιαστη σ' τὰ
καλληπ.

(Διανοτράγουδα σ. 105.)

Μέσις νεράγδας ἐμμορφὰ
μὲ τὴν ἀσπρὴ φορεσιὰ
εἰς τὸ στενό μ' ἀπάντητες μ' ἀπέντητες (Ἐθνικὸν
Ημερολόγιον, Μ. Η. Βρετοῦ. 1865. σ. 41)

* Ασμα δημ. Κρήτης.) Ομοίως εἶπε καὶ ὁ ποιητὴς Γεωργιλῆς. (Τὸ θανατικὸν τῆς Ρόδου 1498.
ἐν Κοραΐ, "Ατακτα. Η. σ. 257).

Κυπαρισσοθεργόλιγνες ἄψεγες κόραις Τσαν
Νεράδες η ἀγγέλιστες καὶ πλέον ἐξευησίσαν.

μίζοντο αἱ νύμφαι τῆς Ἰνδικῆς μυθολογίας¹⁾ καὶ αἱ Fées τῶν φραγκικῶν παραδόσεων²⁾.

Εἰς πολλὰς παραδόσεις αἱ Νεράιδες παρίστανται ἀπαραμίλλου μὲν ὥραιότητος ἔχουσαι ὅμως πόδας αἰγὸς³⁾ ἢ

οἱ Ἀλβανοὶ εἰς τὰ ἄσματά των μεταχειρίζονται δύοις ἔκφρασις: «ιεμα ἱεύκουρ νγα περρίτε» εἴται ὥραιοτέρα ἀπό τὰς Νεράιδας (Hahn, albanesische Studien τ. I. σ. 161.)

1 Βλ. Βαλαναράταν μεταφρ., Γαλανοῦ βιβλ. I. κεφ. 3 διστ. 13. — Ἐν τῷ αὐτῷ ποιήματι (βιβλ. I. κεφ. 3 διστ. 4—6) ὁ Βασιλεὺς Δουσέντας θηρεύων καὶ συναντήσας παρὰ τὰς ὅγθας ποτηριοῦ τινος παρθένον ἔξαιτις καλλονῆς ἐρωτᾷ ἔκυτόν μη θεὰ τῶν δασῶν ἡ τοῦ θύσιος ἔστιν.

2 Melle Baquet, La Normandie romanesque et merveilleuse. p. 98. — Ἡ ὥραιότης τῶν Fées εἶναι παροιμικὴ εἰς τὰ μετατιμηνικὰ ποιήματα. (Maury, Les fées au moyen âge p. 53.) — «Οπως δὲ τὰ ἑλληνικὰ δημοτικὰ ἄσματα, οὗτω καὶ οἱ τρούματα τῶν Fées ἀπεκάλουν τὰς ὥραιοτάτας γυναῖκας (Welleknappe, Lettres sur les contes des fées 1826 § 3). — Καὶ ἐν Σερβίᾳ ὡς θέλων νὰ ἐπαινέσῃ τὸ κάλλος γένες τινὸς παραβάλλεται αὐτὴν πρὸς Νύμφην (Dora d'Istria, Les femmes en Orient. βιβλ. B. ἐπιστ. I. τ. A'. σ. 156 μετάφρασις Αλυκλα; Σκουζέ.)

3 Faurel, Chants populaires de la Grèce. t. I. p. LXXXV. « Il n'est pas rare, parmi les superstitions modernes de la Grèce, d'en trouver qui font le rapprochement et la confusion de plusieurs êtres, de plusieurs fictions qui étaient distinctes dans l'ancienne mythologie. Par exemple, un voyageur anglois rapporte, dans les termes suivants, une croyance des Moréates qui habitent le Pente-dactylon, partie de l'ancienne chaîne du Taygète. « Trois filles de la plus ravissante beauté, à cela près qu'elles ont des jambes et des pieds de chèvre, dansent perpétuellement en rond sur le sommet de la montagne de Scardamyla. Nul homme ne les approche impunément ; si, par ignorance ou par ébouderie, quelqu'un met le pied sur le sol sacré, les embrassements qu'il est forcée de rendre ne le mettent point à l'abri du sort qui l'attend ; il est lancé du haut en bas des rochers et mis en pièce. » Dans les Nymphes auxquels les Mainotes donnent le nom de Néréides, l'auteur, dont j'emprunte ce passage, voit, et a, ce me semble, raison de voir une réminiscence confuse des Oréades, des Graces et des Satyres. » Bl. καὶ H. Mathieu, La Turquie et ses différents peuples. t. II. p. 112. « Des belles jeunes filles aux pieds de chèvre

ὄνου⁴⁾). Καὶ ἀναφέρονται μὲν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ μυθολογίᾳ ὄνοσκελεῖς θεότητες⁵⁾. νομίζω ὅμως ὅτι πιθανώτερον πρέπει νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ἡ πρόληψις αὕτη ἐπλάσθη ἐκ τῶν περὶ τοῦ διαβόλου ἴδεων κατὰ τὸν μεσαίωνα, ὄνοσκελῶν νομίζομένων⁶⁾), ἐκ παρα-

dansent perpétuellement au sommet des montagnes. Il y a là évidemment une réminiscence des Grâces et des Satyres.»

4 Τοῦτο συνηθέστερον πιστεύεται πόδες ὄνου ἀποδίδονται καὶ εἰς τοὺς Καλικαντζάρους, ὅπως ἐν τῇ ἀρχαίᾳ μυθολογίᾳ πόδες τράγου εἰς τὸν Πάνα καὶ τοὺς Σατύρους. Κατὰ τὸν Θεοδώρητον (εἰς Ἡσαΐαν ΙΙ'. 34) «καλεῖται ὄνοσκελόρους (ἢ προφήτης Ἡσαΐας), & οἱ παλαιοὶ μὲν ἐμπούσας, οἱ δὲ νῦν ὄνοσκελίδας προσαγορεύουσι.» Ἐν Πομπηίᾳ σιγεται εἰκὼν δύο γυναικῶν, μαγισσῶν Ἱσαῖας, ἔξεικονιζομένων μὲ πόδας ἵππου. (Barré et Roux Herculaneum et Pompei. τ. III. σ. 64). — Συμψώνως πρὸς τὴν δοξασίαν ταύτην οἱ Γάλλοι ἐνόμιζον ὅτι αἱ Fées συνήγονται φρικῶδες ἐλάττωμα μὲ τὴν σπανίαν ὥραιοτετάτων οἵτως ἡ Mélusine μεταμορφοῦτο εἰς ὄφιν ἀπὸ τῆς ὄσφύος, ἀλλη εἴχε πόδας ἐλάττους κατέληγεν εἰς πόδας ἵππου. «Mais en passant, légeres τὸ χειρόγραφον, parmy le forest il trouverent femmes que il appelloient en la marche Jonires, belles à merveilles : lesquels avoient leurs cheveux de couleur d'or et lons comme jusque à leur piez, les quelx piez estoient comme piez de cheval.» (En Berger de Xivrey, Traditions teratologiques p. 441.) — Τὸ χειρόγραφον τοῦτο φαίνεται συντεταγμένον ἐπὶ τῇ βάσει ἀρχαίων ἑλληνικῶν βιβλίων, ἀσημούμενων τὰς περὶ τοῦ μεγάλου Ἀλεξανδροῦ παραδόσεις.

5 Ως αἱ Εμπουσαι (Σχολ. εἰς Ἀριστοφ. Ἐκκλ. 1049. — Φλοστρατ., Ἀπολων. Τυαν. II. 145. IV. 25. — Ἀριστοφαν. Βατραχ. 295.) αἵτινες προσέπι ἐνομίζοντο ἔχουσαι πόδας χαλκοῦ καὶ πύρινον πρόσωπον. (Ἀριστοφαν., Βατρ. 293—294 καὶ Σχ. αὐτ.). — Ὁ Λουκιανὸς (Ἀληθοῦς Ιστορίας B. 46. τ. II σ. 140 Reitz) ἀναφέρει «τελεττίους γυναῖκας ὄνοσκελέας προσαγορευομένας, ἀνθρωποφάγους.»

6 «Οσοι δὲ (δαίμονες) τόποις ἐνδιατρίβουσιν αὐχυηροτες, ὑπότηρά τε τὰ σώματα ἔχουσιν, οἵους τοὺς ὄνοσκελεῖς φασιν εἶναι, εἰς ἄνδρας οὗτοι συγκριτίζουσιν ἔσωτούς.» (Μιχαήλος τοῦ Ψελλοῦ περὶ ἐνεργειας διημόνων De opera-

πλησίων ἵσως Ἐβραϊκῶν προλήψεων¹).

Αἱ Νεράϊδες θεωροῦνται ώς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δαιμόνια κακοποιὰ, καὶ τοῦτο ἔνισχύει τὴν ἀνωτέρῳ γνώμην μας. Αἱ «Νύμφαι εἰσὶ τὰ ἐν γυναικείῳ σχήματι ἐν τοῖς ὅρεσι φαινόμενα δαιμόνια», λέγει ὁ Σχολιαστὴς τοῦ Θεοκρίτου καὶ τοῦ Βίωνος²). Κατὰ τὴν ΙΕ' ἑκατονταετηρίδα Ἰωάννης ὁ Καναβούτσης ἔγραψεν ἐν ἀνεκδότῳ περιγραφῇ τῆς Αἴνου, εὐρισκομένη ἐν τῇ αὐτοκρατορικῇ Βιβλιοθήκῃ τῆς Βιέννης, ἰδιαίτερον κεφάλαιον «Περὶ Νυμφῶν τίνες εἰσὶν, καὶ δι γένη δαιμόνων εἰσὶν κλπ.», ὅπερ νῦν πρώτον ἐκδίδομεν ἐνταῦθα, παρασχόντος ἡμῖν ἀντίγραφου, μετὰ τῆς ἰδιαξούσης αὐτῷ προθυμίας τοῦ διακεκριμένου μεσαιωνοδίφου κ. Κωνστ. Σάθα, ὅστις προσεπισημειοῦ τὰ ἔξης: «Τὸ συνταγμάτιον τοῦ Ἰωάννου Μαγίστρου τοῦ Καναβούτση ἀπόσπασμά ἐστιν ἐκ τῆς ὑπ' αὐτοῦ γραφείσης πραγματείας «περὶ Αἴνου καὶ Σαμοθράκης καὶ τῶν Τρωίκων θεῶν» ἐπιταγῇ τινος τῶν τελευταίων ἡγεμόνων τῆς Αἴνου καὶ Μιτυλήνης Κατελουζίων. Τὸ σύγγραμμα τοῦτο διὰ μακρῶν ἀνέλυσεν ὁ γάλλος βαρώνος Σαιν-Κρουά³), καλὸν δ' ἥθελεν εἰσθαι ἐάν τις ἐπεχείρει τὴν δημοσίευσιν αὐτοῦ, οὐχὶ τοσοῦτον περισπουδάστου διὰ τὰς ἴστορικὰς εἰδήσεις, δσον διὰ τὸ ὄφος τῆς γλώσσης καὶ πρὸ πάντων τὰς συνεχῶς ἀπαντώσας περιεργοτάτας παρεκβολὰς, μία τῶν δποίων εἶναι καὶ τὸ ἀποστελλόμενον κεφάλαιον

tione daemonum dialogus. Paris. 1615. σ. 82) — Παρὰ Τάσσῳ πολλὰ πνεύματα τοῦ ἔδου ἔχουσιν ἀνθρωπίνην μορφὴν καὶ πόδας, ζώου. (Tasso, Gerusalemme liberata. canto IV, 4.)

Stampano aleuni il suol di ferine orme
E' n fronte umana han chione d' argui attorte
[cc. cc.]

1 Ἡ λέξις Ἀζαζέτηλ (Λευτ. 15'. 8) ὥπως ὑστερότερον ὄνομάζοντο οἱ δαιμόνες ἐν Εὐρώπῃ σημαίνει «ὅ ἔγων πόδας τράγου.»

2 Σχολ. εἰς Θεοκρ. Γ. 49 εἰς Βίωνα. τε' 28.

3 Saint-Croix, Notices et extraits des manuscrits de la Bibliothèque du Roi, t. I. p. 538—541. — Βλ. καὶ Σάθα, Νεοελλην. φιλολ. σ. 440.

ΝΑ'. Ὁ κώδηξ τοῦ Καναβούτση καταγράφεται ὑπὸ Kollar (Suppl. LXXVIII) καὶ Nessel (Catalog. Biblioth. Bindob. V. cod. CXVII).»

ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΜΑΓΙΣΤΟΡΟΣ

•Πρὸς τὸν αὐθόντην τῆς Αἴνου καὶ Σαμοθράκης.
»ΝΑ'.

•Περὶ νυμφῶν τίνες εἰσὶν, καὶ πόσα γένη τούτων εἰσὶν, καὶ ὅτι γένη δαιμόνων εἰσὶν, ἢ καλοῦσιν οἱ κοινοὶ βαρβαρίζοντες Νεραγίδας.

»Ἐστι δὲ ἡ νύμφη δαιμόνιον μεταμορφούμενον εἰς σχῆμα γυναικός· εἰσὶ δὲ κατὰ τὴν πλάνην τῶν Ἑλλήνων νύμφαι πολλαὶ καὶ διάφοροι· τὰς μὲν γὰρ λέγουσιν Ὁρεστιάδας αἴτινες κατοικοῦσιν εἰς τὰ ὅρη, διὰ τοῦτο καὶ Ὁρεστιάδες ἀπὸ τοῦ ὅρους λέγονται· ταύτας αἱ σήμερον γυναικες καλοῦσιν τὰς ἀπόξω, ἀπὸ παραδόσεως ἐλληνικῆς· ἔτι γὰρ οἱ χριστιανοὶ ἀπόξουσι καὶ μυρίζουσιν ἐλληνικῆς ἀσχημοσύνης· διὰ τοῦτο γὰρ λέγουσι ταύτας ἀπόξω, ἦγουν ώς κατοικοῦσας ἔξω εἰς τὰ ὅρη καὶ τοὺς βουνούς¹. Αἱ δὲ λέγονται Νηρηΐδες ὅσαι κατοικοῦσιν εἰς τὴν θάλασσαν μυθεύονται γὰρ οἱ Ἑλληνες, ὅτι θεὸς εῖς ἐστι θαλάσσιος, ὄνομαζόμενος Νηρεύς· αἱ θυγατέρες γοῦν τούτου ὄνομάζονται νηρηΐδες, ἀπὸ τοῦ ὄνόματος αὐτοῦ· ἀσπερ αἱ γυναικες βαρβαρίζονται λέγουσι Νεραγίδας. Αἱ δὲ λέγονται Τδριάδες, ὅσαι κατοικοῦσιν εἰς τὰ φρέατα ἦγουν τὰ πηγάδια, εἰς τὰς βρύσεις, τὰς λίμνας καὶ εἰς τοὺς ποταμούς· διὰ γὰρ τὸ κατοικεῖν εἰς τὸ ὄδωρ λέγονται Τδριάδες· καὶ ἄλλαι πάλιν ὄνομάζονται ἀλλοτρόπως ἀπὸ τῶν τόπων ἐν οἷς κατοικοῦσι, κοινῷ δὲ καὶ καθολικῷ ὄνόματι πᾶσαι λέγονται Νύμφαι.»

Αἱ Νεράϊδες, ὅπως καὶ παρὰ τοῖς

4 Ἄ πόξω κατ' εὐθημισμὸν μέχρι τοῦ νῦν ἐν Ἑλλάδι καλοῦνται τὰ πνεύματα· ἡ λέξις εἶναι τρόπον τινὰ ἀρά ἐπιτάττουσα αὐτὰ νὰ φύγωσιν ἔξω· ἐκ τούτου καὶ ἡ λέξις ἔξωτική, καὶ κατὰ συγκοπὴν ξωθική ξωθική καὶ ξουθικά. Ἀλβανιστὶ γάστερμε-ja. Hahn, Albanische Studien. t. I. σ. 161.)

¹ Αλβανοῖς¹, καλοῦνται καλαὶ κυράδες, ἢ καλαὶ ἀρχόντισσαι, ἢ ἀπλῶς κυράδες. οὐχὶ κατ' εὐφημισμὸν, ὡς τινες ὑπέθεσαν², ἀλλ' ἔνεκα τῶν εὐεργετημάτων, ἅτινα πολλάκις παρέχουσιν εἰς τοὺς ἀνθρώπους, καὶ τῆς ὑψηλοτέρας τάξεως αὐτῶν· διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν αἱ Γέες ἐν τισι χωρίοις τῶν Πυρρηναίων καλοῦνται *les Dames*³, καὶ κατὰ τὸν μεσαιωνα *bonnes Dames* ἢ *bonae mulieres*⁴. (Ἐπεται συνέχεια.)

¹ Hahn, a. a. σ. 464. «man bezeichnet sie gewöhnlich mit den Wörtern ... φυτ' ρίρε, die glücklichen.» — Vgl. Wachsmuth, Das alte griechenland im neuen. σ. 53.

² Κοραΐ, "Ατακτα I. IV. σ. 244. — Καὶ ἐκ τούτου Pashley, Travels in Crete. τ. II σ. 246. — Ηιττάκης, ἐν ἐφημερίδῃ Ἀρχαιολογικῇ 1852 σ. 648. «Η συνήθεια τοῦτο ποιεῖ μέχρι τοῦτο τὰς Εύρενιδας καλοκυράδας καλεῖ ὁ λαός καὶ ταῦταις προσφέρει μέχρι τοῦτο μειλίγματα ἐκ πλακούντιον καὶ μέλιτος. Ήδον αὐτὸς ἐγὼ πρὶν τῆς ἐπαναστάσεως ἤμαν τὸ 1818 τὴν ἑσπέραν, ἄνδρα καὶ γυναῖκαν νὰ φέρωσι τὰ μειλίγματα ταῦτα ἐντὸς τοῦ σπηλαίου, ὑπὲρ λουτρὰ καλοῦσι, καὶ ὑπὲρ δεσμωτήρια ἢν τὸ πᾶλαι, ὡς ἡ κατάστασις καὶ ἡ διαίρεσις αὐτοῦ ἐμφαίνεται, καὶ αἱ μαρτυρίαι τῶν ἀρχαίων συγγράφειν συμφωνοῦσι. Ταῦτα ἥσαν ἐντὸς τριβλίου καθαροτάτου ἐλειτσομένου ἐντὸς λευκοτάτου χειρομάντρου. Ἀφ' οὗ ἐπλησίαταν μετὰ μεγίστης σιωπῆς καὶ τρόμου, καὶ ἐναπέθεσαν αὐτὸς ἐντὸς τοῦ σπηλαίου ἐπέστρεψαν ταχὺποδεῖ δρόμῳ, ἐφέρπυσαν ἀστροφα, ήτοι γαρνηλά σκυφτά, ἔφυγαν γωρὶς νὰ ἐπιστρέψουσι τὴν κεφαλήν των, ἵνα ἴδωσιν ὅπισθεν αὐτῶν.» — Bl. καὶ Ross, Reise auf den griechischen Inseln τ. III σ. 45. «Der Glaube an die Neraiden oder wie sich auch heissen, die Guten Frauen (ἢ καλαις κυράδες) geht durch ganz Griechenland; man opfert ihnen bei Athen in einer alten Grabkammer unter dem Museum, bei Kephisia in einer Crotte, und so noch an vielen andern Orten.» καὶ σλ. 482. «Auch ist es eine bekannte Sache, dass bei Athen, bei Theben und anderen Orten, nach den Neraiden oder den Guten Frauen (ἢ καλαις κυράδες) mit Honigkuchen und aehnlichen geopfert wird.» Πλακοῦνται προσφέρουσι καὶ εἰς τὰς Μοίρας.

³ T. Grevet, ἐν Revue des cours littéraires. t. V. p. 586. — ὑπὸ τῶν γάλλων χωρικῶν ἀποκλοῦνται *bonnes, bonnes-dames, bonnes et franches pucelles*. (Maury, Les fées au moyen âge. p. 35.)

⁴ Romme de la Roux Méon 18637. — Guillermo Alverus, ἐν Grimm, Deut-

ΠΕΡΙΠΗΣΕΙΣ

ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΙΣ ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΑΒΥΣΣΙΝΙΑΝ
ΟΜΟΡΡΩΝ ΠΟΤΑΜΩΝ ΤΟΥ ΝΕΙΔΟΥ

ΓΝΩ

ΣΑΜΟΥΗΑ ΒΕΪΚΕΡ

—

(Συνέχεια.)

Οὐδέποτε ἥκουσα χορὸν τόσον καταπληκτικὸν ὃσον ὁ τῶν μεγαλοπρεπῶν ἐκείνων βαρυτόνων φωνῶν, ἥνωμένων πρὸς τὸν κρότον τῆς λόχμης. Ἀλλ' ἡ ἀρμονία αὕτη, ἥτις ἀρέσκει εἰς τὰ ὅτα ἥμῶν, δὲν τέρπει καὶ τὸν διερμηνέα καὶ τὴν πτωχὴν Βαρακέ. Ὁπως τοὺς ἐγκαρδιώσωμεν διηγούμεθα φρικώδεις ἴστορίας· ἀμιλλώμεθα τὶς νὰ ἐνθυμηθῆ τὰς τρομερωτέρας. Οἱ ἀγκαζὶρ ἐκ διαδοχῆς ἀρχονται λέγοντες περὶ τῶν Βαζὲς, καὶ τὰ γεγονότα τὰ ὅποια ἀναφέρουσιν ἐπισκιάζουσιν οὕτω πάντα τὰ ῥηθέντα περὶ τῶν ἀγρίων θηρίων, ὡστε εἰς λέων ἥθελεν ἥδη εἶναι εὐπρόσδεκτος, ἐὰν μόνον συνήνει νὰ ὑπερασπίσῃ τοὺς ἀκροατὰς κατὰ τῶν φοβερῶν τούτων ἀνθρώπων.

Αμα τῇ ἔφ ανεξήτησα τὸν κλέπτην τοῦ βουβάλου ἥμῶν. Ἐπανηρχόμην μηδὲν εὔρων, οἱ δὲ ἀγκαζὶρ εἰχον ἄρτι περάνει τὴν ἔξελασιν. Εἶχον οὕτοι ἀγαλύφει τὰ ἵχρη ἀγέλης ἐλεφάντων καὶ καὶ μὲ παρεκάλουν νὰ συμπορευθῶ μετ' αὐτῶν ἐσπευσμένως. Δὲν ἥτο ἀνάγκη νὰ ἐπιμεινωσιν.

Εύρισκόμεθα μετ' οὐ πολὺ ἐπὶ τῆς ἑτέρας ὅχθης. Ἡ ἀναγνώρισις τοῦ ἵχνους ὑπάρχει ὑπεράγαν δυσχερής. Ἡ γῆ εἶναι τόσον σκληρὰ ὡστε ἀποβαίνει σχεδὸν ἀδύνατος ἡ διάκρισις τῶν μᾶλλον προσφάτων τύπων ἀπὸ τῶν ἀπὸ δύο ἥδη ἥμερων χρονολογουμένων. Δὲν δύναται τις νὰ παράσχῃ πίστιν ἡ εἰς τὴν κόπρον καὶ αἱ ἀποστάσεις καθιστῶσι τὸ ἔργον τοῦτο ἀηδὲς ἄμα καὶ ἐπίπονον.

sche Mythologie σ. 1012. (γ'. ἔκδ.) — Θεά τις τῶν μαγισσῶν ἐκάλεστο Bensoria, Bona socia, bona domina, καὶ bona mulier. (Grimm, ἔνθ. ἀν. σ. 179. 596.)